संस्कृतभारती – उत्तरतमिल्नाडु - जूलै २०२३

गीताप्रवेशः_Sem 1 - उत्तरदीपिका

Min pass marks – 28 / 70

1) **सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत।**

क) यमुना + उदकम् – गुणसन्धिः

ख) हरे + अव = पूर्वरूपसन्धिः

ग) जगत् + बन्धुः = जश्त्वसन्धिः

घ) साधुः + उवाच = विसर्गसन्धिः - रेफः

ङ) कं + टकम् = परसवर्णसन्धिः

च) तपः + वनम् = विसर्गसन्धिः -उत्वम्, गुणः **6**

2) **सन्धिं कृत्वा सन्धिनाम लिखत।** **6**

क) कवी रचयति = विसर्गसन्धिः, लोपः, पूर्वस्वरस्य दीर्घः

ख) नाविकः = यान्तवान्तादेशसन्धिः

ग) एतच्छोभनम् = श्चुत्वं+छत्वम्

घ) मुनी इच्छतः = प्रगृह्य प्रकृतिभावः

ङ) दानं कुरु = अनुस्वारसन्धिः

च) विद्युन्नगरी = अनुनासिकसन्धिः

3) **साधु उत असाधु इति √ / X चिह्नेन अङ्कयत।** **3**

अ) अकः परे ऋति गुणसन्धिः भवति (**X**)

आ) ङम् प्रत्याहारेण 'ङ,ण,न' इत्येतेषां ग्रहणं भवति (√)

इ) उप + एति = उपेति (**X**)

ई) षष् = षट्/षड् (√)
उ) खर् = वर्गीयप्रथमव्यञ्जनानि (**X**)
ऊ) अम् = स्वराः + अनुनासिकाः (**X**)

4) 4) अधो दत्तयोः शीर्षकयोः एकस्मिन् विषये पञ्चभिः वाक्यैः सोदाहरणं लघु-टिप्पणीं लिखत

"प्रकृतिभावः"
अथवा
"प्रत्याहारः" **5**

5) रेखाङ्कितेषु पदेषु कुत्र णत्वप्राप्तिः भवति कुत्र न इति परिशील्य शुद्धं पदं लिखत। **4**

१) महाराजेन अद्य निर्णयः श्राव्यते।
२) त्रीन् परिश्रमिणः जनान् आह्वयतु ।
३) सः धर्मदर्शिना मन्त्रिणा सह आसीत्।
४) दीर्घनौकया भ्रमणेन आनन्दः जायते।

6) मेलयत। **4**

१) अश्	भक्षणार्थकः
२) एध्	अकर्मकः
३) आप्	गत्यर्थकः
४) श्रु	शब्दकर्मकः

7) आवरणे स्थितस्य प्रयोजककर्तृ-पदस्य साहाय्येन णिजन्तवाक्यानि लिखत। **5**

उदा – छात्रः पठति। (अध्यापिका)
अध्यापिका छात्रं पाठयति ।

१) यजमानः सेवकेन अन्नं पाचयति।
२) सः मां गीतं श्रावयति ।

३) गीता कमलां रोदयति।

४) गृहिणी प्रतिवेशिनीं शाटिकां दर्शयति।

५) सखी बालिकया द्वारं नोदयति ।

8) अधो दत्तानि वाक्यानि क्तप्रत्ययान्तेन परिवर्त्य लिखत। **5**

तेन क्रोधसम्बद्धा दुर्वाससः एका कथा उक्ता। ब्रह्मलोके विद्यागोष्ठ्याः विवादसमये दुर्वाससा द्वितीयेन मुनिना सह कलहः आरब्धः। कलहायमानेन तेन सामगानसमये विस्वरः कृतः। तदा सरस्वतीदेव्या हसितम्। दुर्वाससा तत्क्षणमेव शापं दातुम् उद्युक्तम्। / दुर्वासाः तत्क्षणमेव शापं दातुम् उद्युक्तः।

9) 'सति-सप्तमी' प्रयोगेण वाक्यानि योजयत। **5**

१) धनस्यूते नष्टे अम्बा दुःखिता अभवत् ।

२) मधुरगीतस्य ध्वनौ प्रसृते शिशोः रोदनं स्थगितम्।

३) अध्यापिकया प्रश्ने पृष्टे सर्वैः मौनेन स्थितम्।

४) बालकयोः क्रीडितवतोः पितामहः वार्तापत्रिकां पठितवान्।

५) वृक्षेषु कम्पमानेषु वृष्टिः आरब्धा।

10) यथानिर्देशं रिक्तस्थानानि पूरयत। **5**

१) अङ्गुलीषु अङ्गुष्ठः गरिष्ठः । (गुरु – ईयसुन्/इष्ठन्)

२) तयोः सोदर्योः रेवती यवीयसी। (युवन् – ईयसुन्/ईष्ठन्)

३) भीमदुर्योधनयोः भीमः बलवत्तरः। (बलवत्-तरप्/तमप्)

४) वृक्षेषु कतमः (कतमत्-कतमः) वृक्षः उन्नततमः भवति?

५) शाटिकासु एषा शाटिका मम प्रियतमा। (प्रिय –तरप्/तमप्) ।

11) यथानिर्देशं प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि रचयत। **5**

१) व्याधे दृष्टे गजाः धावितवन्तः (सतिसप्तमी)

२) अस्माभिः कृष्णस्य पूजा कृता (क्तप्रत्यय:)

३) पितामही शशिनं दर्शयित्वा शिशुं भोजयति। (णिजन्तम्)

४) चलचित्रं दृष्ट्वा विनोदेन सुप्तम्। (क्तप्रत्ययः)

५) बालयोः सतीशः ज्यायान्। (ज्यायस्)

12) क्त-प्रत्ययः कर्तरि प्रयोगे कदा सम्भवति ? सोदाहरणं विवृणुत। **5**

अधो दत्त-गीता-श्लोकभागात् प्रथमान्तपदं, पञ्चम्यन्तपदम् ईयसुन्-प्रत्ययान्तपदं च चित्वा लिखत। **3**

ज्यायसी चेत्कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन। ३.१

नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः। ३.८

	पञ्चम्यन्तं पदम्	प्रथमान्तं पदम्	ईयसुन्-प्रत्ययान्तपदम्
१.	कर्मणः	बुद्धिः	ज्यायसी
२.	अकर्मणः	कर्म	ज्यायः

14) गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत। **5**

कस्मिंश्चित् विरामदिने गणेशः मम गृहम् आगत्य क्रीडार्थं माम् आहूतवान्। मम माता तं पृष्टवती – "गणेश! त्वं भुक्तवान् किम्"? -इति। "न हि मातुलानि, गृहे भक्षणार्थं किमपि नास्ति " – इति आसीत् तस्य प्रत्युत्तरम्। तच्छ्रुत्वा मम माता सर्वाणि भोज्यवस्तूनि आदाय गणेशस्य गृहं गतवती। यदा माता तेषां गृहं प्रविष्टवती तदा सर्वे विस्मिताः अभवन्। सा तेषां सर्वेषां बुभुक्षानिवारणम् अकरोत्। अनन्तरं पुनः पाकं कृत्वा अस्मभ्यं भोजनं दत्तवती।

१) माता सर्वाणि भोज्यवस्तूनि आदाय गणेशस्य गृहं गतवती। (1)

२) "त्वं भुक्तवान् किम्?"। - वाक्यमिदं बहुवचने परिवर्त्य लिखत। (1)

यूयं भुक्तवन्तः किम्?

३) पर्यायपदं लिखत –

अ. आदाय = स्वीकृत्य

आ. विस्मिताः = आश्चर्यसहिताः/ आश्चर्यान्विताः

इ. माता = अम्बा, जननी

ई. गृहे = गेहे, निवासे (2)

४) अनुच्छेदे कस्मिन् पदे सत्वसन्धिः सम्पन्नः ? (1)
कस्मिंश्चित्

15) "नास्ति क्रोधसमो वह्निः" – क्रोधोपशमनस्य उपायाः के ? इति विषयम् अधिकृत्य एकम् अनुच्छेदं लिखत। 5